

Algemene Broedvogels Vlaanderen (ABV); nieuwe cijfers na 4 afgewerkte telcycli (2007-'18)

Glenn Vermeersch, Koen Devos, Thierry Onkelinx — Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel

Simon Feys — Natuurpunt Studie, Mechelen

Jonge Kievit - Glenn Vermeersch

Het ABV-project is een doorlopend monitorings-project dat beoogt voor een zo groot mogelijk aantal algemene broedvogelsoorten in Vlaanderen wetenschappelijk onderbouwde populatietrends op te leveren. Om dit alles tot een goed einde te brengen werkt initiatiefnemer INBO erg nauw samen met Natuurpunt Studie dat instaat voor de coördinatie van het noodzakelijke terreinwerk. In 2018 liep de 4e telcyclus van dit project ten einde. We kunnen nu reeds terugblikken op 12 jaar cijfermateriaal, tijd dus voor een update van de gerapporteerde trends!

Telinspanning

In 2018 werden opnieuw bijna 200 ABV-hokken geteld en ingevoerd via meetnetten. Het derde cyclus-jaar is traditioneel een jaar waarin wat minder hokken geteld worden. Dat vindt zijn oorsprong in de start van het project in 2007. Alle tellers begonnen toen bijzonder enthousiast aan het veldwerk wat resulteerde in een 'overgewicht' aan getelde hokken in de eerste 2 cyclus-jaren. In de loop der jaren is dat onevenwicht wel

enigszins hersteld doordat nieuwe tellers zich aangemeld hebben en veel telhokken ondertussen andere tellers hebben gekregen. Het verschuiven tussen telcycli of het meermaals tellen van hetzelfde hok binnen één cyclus is overigens geen groot probleem en in de analyses achteraf kan hier mee rekening worden gehouden. Toch stellen we vast dat de deelname aan het project na die 1e cyclus (2007-2009) gemiddeld wat is afgenomen. Hoewel de afname sinds 2016 gestopt lijkt, moet het toch onze ambitie blijven om te trachten 300 telhokken per jaar af te werken. Immers, hoe meer hokken jaarlijks geteld worden, hoe groter het aantal broedvogelsoorten waarover we betrouwbare cijfers kunnen berekenen. We willen bij deze dan ook een oproep doen aan alle Vogelwerkgroepen in Vlaanderen om bij de start van weer een nieuwe cyclus in 2019 extra aandacht te besteden aan dit waardevolle telwerk en te proberen vacante hokken op te nemen in de planning. Maak je nog geen deel uit van een vogelwerkgroep? Op www.meetnetten.be zie je in één oogopslag waar nog een telhok is dat op zoek is naar een enthousiaste teller.

Resultaten

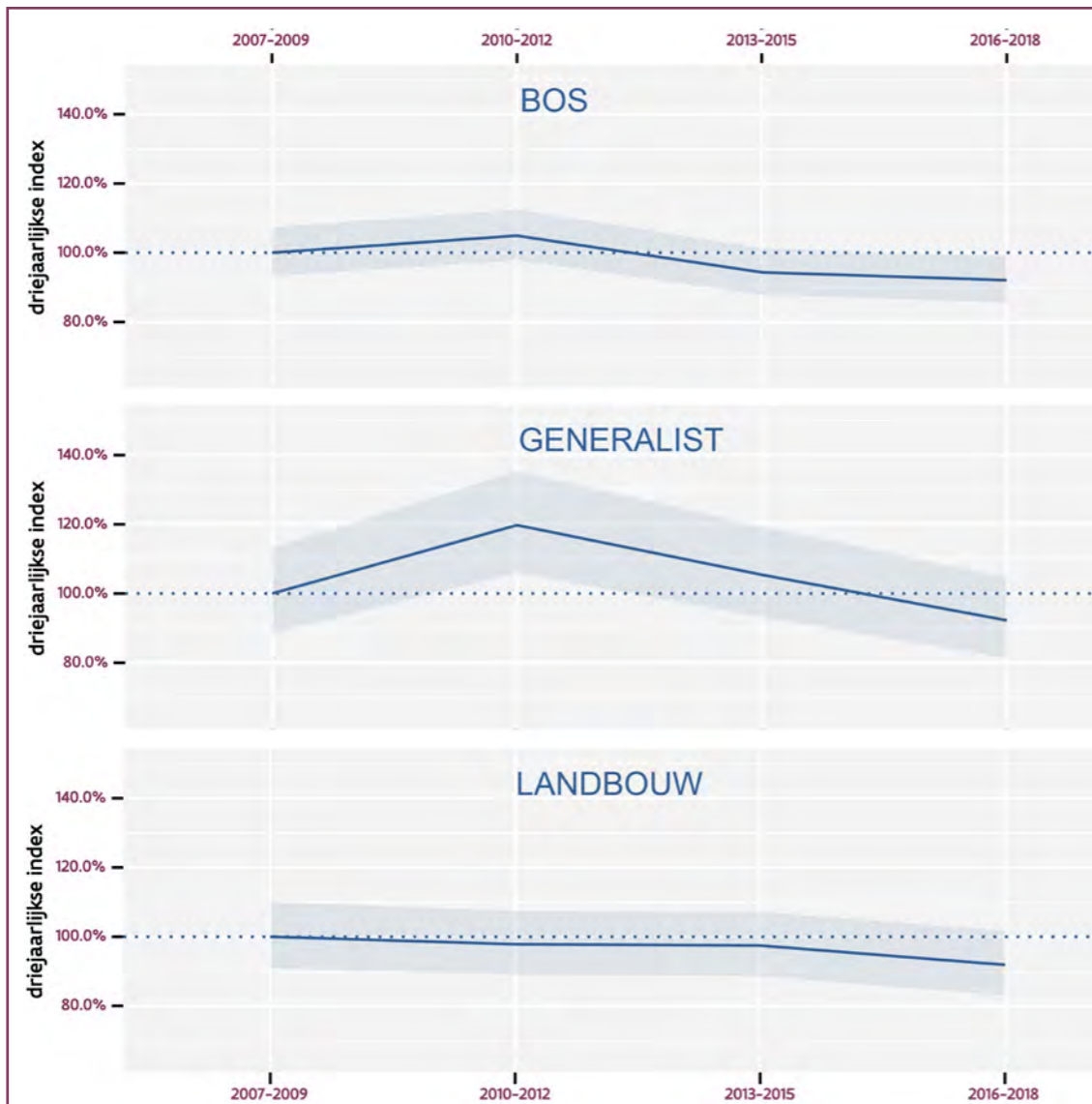
In Tabel 1 vind je een overzicht van alle berekende trends (2007-2018). Dit betreft momenteel 70 soorten waarvoor voldoende data beschikbaar zijn om een betrouwbare trend te berekenen. Van andere soorten bleek het aantal telhokken met hun aanwezigheid helaas (net) te laag om een goede trend op te baseren. Vaak betreft het soorten waarvan we weten dat ze (al dan niet fors) afnemen, zoals bv. grauwe vliegenvanger, zomertortel en matkop. Dit zijn m.a.w. soorten die niet langer voldoende algemeen zijn om met behulp van ABV een betrouwbare trend op te baseren. Omgekeerd verschijnen er ook nieuwe soorten in de lijst doordat de datareeks langer wordt of doordat schaarse soorten toenemen. Voorbeelden zijn soorten als bonte vliegenvanger (lichte toename) en havik (lichte afname).

Tabel 1 rechts: Berekende trends van (vrij) algemene broedvogels in Vlaanderen op basis van het ABV-project (periode 2007-2018).

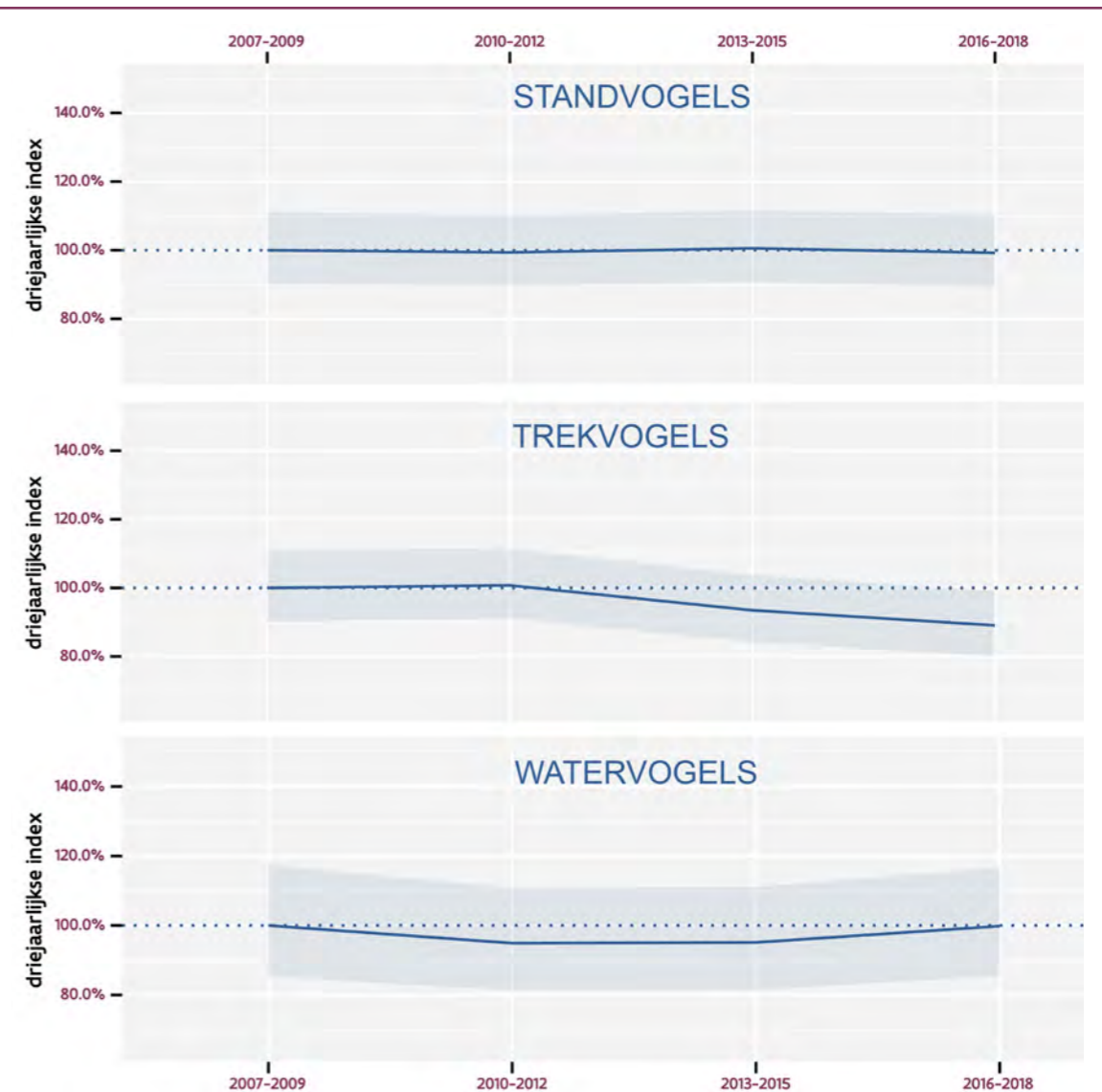
- ↑ ↑ Een sterke toename (= een significante toename van > 5% per jaar)
- ↑ Een matige toename (= een significante toename van < 5% per jaar)
- ↔ Een stabiele trend (= een niet significante aantalsverandering die kleiner is dan 5% per jaar)
- ↓ Een matige afname (= een significante afname van < 5% per jaar)
- ↓ ↓ Een sterke afname (= een significante afname van > 5% per jaar)

Blauwborst	↑
Boerenzwaluw	↔
Bonte Vliegenvanger	↑
Boomklever	↑
Boomkruiper	↔
Boomleeuwerik	↑
Boompieper	↑
Buizerd	↑
Canadese Gans	↔
Ekster	↔
Fazant	↓
Fitis	↓
Gaai	↓
Geelgors	↑
Gekraagde Roodstaart	↑
Gele Kwikstaart	↓
Gierzwaluw	↔
Goudhaantje	↓
Grasmus	↑
Graspieper	↓
Groene Specht	↔
Groenling	↔
Grote Bonte Specht	↑
Grote Lijster	↓
Grutto	↓
Halsbandparkiet	↑ ↑
Havik	↓
Heggenmus	↓
Holenduif	↓
Houtduif	↑
Huismus	↓
Kauw	↑ ↑
Kievit	↓ ↓
Kleine Karekiet	↓
Kneu	↔

Koekoek	↓
Koolmees	↓
Kuifmees	↓
Meerkoet	↑
Merel	↓
Nijlgans	↑
Patrijs	↓ ↓
Pimpelmees	↑
Putter	↑ ↑
Rietgors	↓
Rietzanger	↑
Ringmus	↓
Roodborst	↑
Roodborsttapuit	↑
Scholekster	↔
Sperwer	↑
Spreeuw	↓
Sprinkhaanzanger	↓ ↓
Staartmees	↓
Tjiftjaf	↑
Torenavalk	↔
Tuinfluitier	↓
Turkse Tortel	↓
Veldleeuwerik	↓
Vink	↑
Waterhoen	↓
Wielewaal	↓
Wilde Eend	↓
Winterkoning	↔
Witte Kwikstaart	↔
Zanglijster	↓
Zwarte Kraai	↑
Zwarte Mees	↓ ↓
Zwarte Roodstaart	↓
Zwartkop	↑

Figuur 1. Samengestelde trends van algemene broedvogels gebonden aan bossen, landbouwgebieden en diverse leefgebieden (generalisten).

Figuur 2. Samengestelde trends van algemene broedvogels: standvogels, trekvogels (sub-Sahara migratie) en watervogels (in deze groep zowel stand- als trekvogels).

Een aantal conclusies tekenen zich al meteen af: aan landbouw gebonden soorten incasseren nog steeds rake klappen terwijl het beeld bij de bosvogels en generalisten meer wisselend is. Toch gaan ook die twee laatste groepen gemiddeld genomen achteruit en dat is nieuw in vergelijking met de ABV-rapportage tot en met de tweede telcyclus (2010-2012) (Figuur 1). Dergelijke gegroepeerde trends zijn belangrijk in het kader van Europese rapportages, maar verdoezelen een beetje de vaak tegengestelde trends binnen één groep. In het geval van de bosvogels zijn er bv. grote tegenstellingen in trends van bv. boomklever en grote bonte specht (toename) t.o.v. soorten als zwarte mees, kuifmees en holenduif (afname). Ook de doorzettende afname van staart-

mees is opmerkelijk en sluit naadloos aan bij de gerapporteerde cijfers in Nederland (www.vogelatlas.nl). In Figuur 2 worden de soorten anders opgesplitst en verdeeld onder standvogels, langeafstands-trekkers (sub-Sahara migranten) en watervogels. Daaruit komt duidelijk naar voren dat vooral de trekvogels gemiddeld flink afnemen, vooral sinds de start van de 3e telcyclus (2013).

In tijden waarin grote Europese symboolsoorten als o.a. wolf, bever, otter, visarend, zeearend en kraanvogel aan een internationale opmars bezig zijn, ontstaat mogelijk de idee dat het gemiddeld genomen de goede kant opgaat met onze natuur. Cijfers van

langlopende monitoringprojecten zijn dan van onschatbare waarde om een en ander te nuanceren. Hoewel het duidelijk is dat vele soorten in staat blijken zich verrassend goed aan te passen aan de veranderende omstandigheden en toegenomen menselijke invloed wijzen onze ABV-cijfers op de steeds urgentere situatie in de landbouwgebieden en de aanhoudend moeilijke omstandigheden (jacht, habitatverlies, klimaatverandering) voor vele van onze trekvogelsoorten.

2019: een rapportage-jaar

In januari verscheen reeds een stevige ABV-turf van ruim 400 pagina's. Dit is een intern INBO-rapport waarop o.a. deze samenvatting in Vogelnieuws gebaseerd is. In 2019 worden echter nog heel wat rapporten verwacht die grotendeels gebaseerd zullen zijn op jullie tel-inspanningen. In de loop van de lente zal door INBO gerapporteerd worden in het kader van de Europese Vogelrichtlijn. Dat houdt in dat we van alle soorten broedvogels én overwinteraars in Vlaanderen zowel de korte als de lange termijntrends zullen berekenen en dat we voor al die soorten ook trachten aan te geven of hun verspreidingsgebied binnen Vlaanderen is uitgebreid, stabiel gebleven of afgenomen. Hiervoor is jullie telwerk van onschatbare waarde. Finaal worden die cijfers samengevoegd met de Waalse data zodat we in de loop van dit jaar ook een update op Belgisch niveau kunnen publiceren. Dit Europese rapport is een eerder technisch rapport en hoewel het erg waardevol is, zal het minder vlot leesbaar zijn voor de gemiddelde vogelkijker. Daarom zullen al die gerapporteerde cijfers ook in een Vlaams broedvogelrapport worden aangewend én voorzien van extra duiding en regionale informatie. Dit rapport mogen jullie tegen het einde van dit jaar verwachten. In tussentijd zal er af en toe ook al over bericht worden op sociale media zoals bv. de INBO-Vogelnieuws Facebookpagina. Indien je dat nog niet zou gedaan hebben, geef die pagina even een like en je blijft meteen op de hoogte van de ontwikkelingen. Ten slotte vermelden we nog dat sinds de Belgische Vogeldag (19/01) een vernieuwde handleiding voor het ABV-project beschikbaar is bij Natuurpunt Studie (contact Simon Feys). In de loop van de lente zal tevens nog een vernieuwde handleiding volgen voor het project Bijzondere Broedvogels Vlaanderen (BBV).

Voor informatie en medewerking aan het project:

Contacteer simon.feys@natuurpunt.be

*Boven: Zwartkop — Glenn Vermeersch
Onder links: Roodborst — Glenn Vermeersch
Onder rechts: Roodborsttapuit — Glenn Vermeersch*

Dankwoord

Zoals steeds willen we alle medewerkers hartelijk danken voor hun lang volgehouden inspanningen: tellen loont en biedt ons waardevolle inzichten en cijfers. Dat zal het komende jaar nog herhaaldelijk blijken. Hopelijk blijven jullie ook in de toekomst nog met veel plezier meewerken en komen er zelfs nog wat nieuwe gezichten bij: op naar de 300 getelde hokjes per jaar!

